

Tahtacı Toplulukları Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği*

A Research on Tahtacı Communities: Case of Antalya

Gamze ŞENYAYLA*

 0000-0002-4581-0950

Öz

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal ilişkileri anlamada önemli hususlardan olan kültürel ve dini miras, günümüz modern dünyasında farklılaşan görünüşleri ile karşımıza çıkmaktadır. Tahtacılar, taşıdıkları kültürel özellikler ile uzun yıllar tahtacılık işi yaptıktan sonra günümüzde yerleşik hayata geçerek yeni bir yaşam görünümüne sahip olmuştur. Geçmişte ağaç işçiliği yaparak geçimlerini sağlayan Tahtacıların, günümüzde modernleşme ve kentleşme gibi süreçler ile doğru orantılı olarak nasıl bir görünüme sahip oldukları ile ilgili literatürde az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Çalışma kapsamında Tahtacıların günümüzdeki yaşayış biçimleri, gelenekleri ve kültürleri, yaşadıkları sorunları ve beklentileri yaşadıkları bölgelerden elde edilen veriler aracılığıyla irdelenerek sunulacaktır. Bu temelden hareketle Antalya ilinde Tahtacı nüfusu barındıran Elmalı Akçaeniş Köyü ve Manavgat Gültepe Mahallesi çalışma sahası olarak belirlenmiştir. Çalışma nitel araştırma deseniyle tasarlanmış ve veriler mülakat ve katılımcı gözlem tekniği kullanarak elde edilmiştir. Veriler kimlik, din, sosyal ilişkiler, ekonomik özellikler ve mekânsal bağlamda karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, Tahtacıların toplumsal bağlarının zayıfladığı, sosyo-ekonomik koşulları ile birlikte gelenek, görenek ve yaşam biçimlerinin değiştiği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Tahtacılar, Kültür, Toplumsal Değişme, Mekân

Abstract

Cultural and religious heritage, which has been important in understanding social relations throughout human history, appears with its differentiating profiles in today's modern world. After long years of woodworking, Tahtacıs have settled down and gained a new life look with their cultural characteristics. There are few studies in the literature about the profiles of Tahtacıs, who made a living by woodworking in the past, in direct proportion to processes such as modernization and urbanization. Within the scope of the study, the current lifestyles, traditions, and cultures of Tahtacıs, together with their problems and expectations will be examined through the data obtained from the regions where they live. Based on this, Elmalı Akçaeniş Village and Manavgat Gültepe Neighborhood, both of which have Tahtacı population in Antalya province, have been determined as field of study. The study was designed with a qualitative research design and the data were obtained using interview and participant observation techniques. The data are handled comparatively in terms of identity, religion, social relations, economic characteristics, and spatial contexts. According to the results of the study, it was found that the social ties of Tahtacıs were weakened and their traditions, customs and lifestyles changed along with their socio-economic conditions.

Keywords: Sociology, Tahtacıs, Culture, Social Change, Space

* Bu çalışma "Tahtacılar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Antalya İli Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Uzman Sosyolog. ✉ gamzesenyayla29@gmail.com

1 Giriş

Bireyin içerisinde yer aldığı toplumu anlaması ve özümsemesi pek çok faktörün bir arada bulunması ile gerçekleşen bir süreçtir. İçinde yaşanılan toplumun inanç pratikleri ve kültürü, bireyin davranışlarını ve kimliğini belirleyen önemli unsurlardandır. Mevcut topluluğu anlayabilmek, kültürel ve inanç pratiklerinde yer alan kodları çözümleyerek ve tanımlayarak gerçekleşmektedir. Dahası mekânsal ve tarihsel değişimler kimlik, kültür ve inanç pratikleri üzerindeki etkileri sebebiyle yorumlanması ve ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Toplulukların değişen ve dönüşen yeni görüntülerini bu bağlamda ele almak, onların taşıdığı değerlerin yeni süreç ile ne kadar uyumlu hale gelebildiğini ve akabinde yaşanan problemlerin anlaşılmasına olanak sağlayıcıdır.

Tahtacılar tarihi ve etnik kökene sahip Türkmen-Alevi topluluklar olması ile bilinen, kırsal alanlarda yaşamını sürdüren, kısmen yarı-göçebe ya da yerleşik biçimde yaşayan kapalı topluluklardır. Tahtacı kimliğinin tanımında, ağaç işleri ve işçiliği ile uğraşmalarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Öte taraftan tahtacılık mesleği aynı zamanda kültürel ve inançsal değerlere de karşılık gelen bir kavramdır. Modernleşme süreçlerinin iş kollarını çeşitlendirmesine rağmen, Tahtacılar kendi atalarının mesleklerine yönelik kimlik tanımını kullanan gruplar arasında yer almaktadır.

Tahtacı toplulukları arasındaki kültürel farklılıklar, konu ile ilgili pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Nitekim köken ve inanç pratikleri coğrafi etkilerle ve mensup oldukları ocakların gelenekleri bağlamında açıklanmaktadır. Alevi topluluklar arasında yer alan Tahtacılar, Anadolu'nun pek çok bölgesinde yaşamakla birlikte kendine özgü kültürel kimliğe sahiptirler. Farklı kimliklerle evlenmeyi tercih etmeyen Tahtacıların kendi kültürlerini muhafaza etme çabası içerisinde oldukları görülmektedir. Benzer biçimde dış gruplarla sosyal ve aile ilişkilerini mesafeli tutmaya çalışan Tahtacıların toplum yapısı, yerleşik hayata geçtikten sonra daha esnek hale gelmeye başlamıştır. Bu esnekliğin hangi bölgede ne ölçüde gerçekleştiği sorusunun yanıtı ise araştırma çerçevesinde değerlendirilecektir. Tahtacılar yerleşik hayata geçtikten sonra yaşadıkları bölgenin özellikleri doğrultusunda göç alma ve verme konusunda değişkenlik göstermektedir. Eğitim ve sağlık gibi hizmetlere yakın olmayı hedefleyen Tahtacılar için bu hizmetlerin sürekliliğinin sağlanması adına şehir merkezleri yeni nesiller için cazibe mekânlarıdır. Çalışma kapsamında Tahtacıların kültürel dokusu, farklılaşmalarını sağlayan unsurlar ve yeni görünüşleri Antalya ili özelinde iki Tahtacı örneğinde ele alınarak karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir.

2 Tahtacıların Tarihi Kökenleri

Tahtacıların tarihi kökenleri hakkında farklı görüşler yer almasına rağmen özellikle yerli araştırmacılar* Tahtacıların göçebe olan Türkmen topluluklardan olduğu konusunda hemfikirdirler. Tahtacılar hakkındaki ilk araştırmalar 19. yüzyıldan itibaren Jacob, Luschan ve Nouman (2013) gibi Batılı araştırmacılar tarafından yapılmaya başlanmıştır. Söz konusu araştırmalarda Anadolu'da yaşayan Tahtacıların Hristiyan bir topluluk olduğu yönündeki iddia gündemi uzun bir süre meşgul etmiştir (Sarısır, 2012: 47). Özellikle antropolojik alanda çalışmalar yapan araştırmacılar, kafatası yapılarını incelemiş ve Hristiyan topluluklar ile benzerlikler olduğunu savunmuştur. Tahtacılarda Hristiyanlığa özgü öğelerin bulunduğu, onların eski Anadolu halklarının kalıntılarını ve parçalarını taşıdıkları ileri sürülmektedir. Ancak söz konusu değerlendirmelerin, araştırmacıların yüzeysel bağlantılar kurmalarından kaynaklandığı söylenebilir (Engin, 1998: 20). Tahtacıların buldukları topraklar Likyalıların yaşadığı yerler ile benzerlikler göstermesi nedeniyle Batılı araştırmacıların çalışmaları genellikle antropolojik olmuş ve bir topluluğun devamı olma niteliğinden hareketle çalışmalarını güçlendirme yoluna gitmişlerdir. Sonrasında bu çalışmalar Osmanlı Devleti'nin yerli araştırmacılarını harekete geçirmiş ve yapılan bu çalışmalara karşı saha çalışmalarına yönelmiş, Tahtacıların kimlikleri ve tarihsel kökenleri hakkında araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Savunma güdüsü ile bu alanda ilk girişimlerin gerçekleştirilmesinde araştırmacılar çoğunlukla Tahtacı Alevi

* Engin (1998), Yörükkan (2002), Fikri (1927), Yılmaz (1948), Yetişen (1986), Birdoğan (1995), Selçuk (2008), Çıblak (2000), Biçen (2005), Karaca (1993).

köylerini saha çalışması kapsamında ele almış ve ziyaretlerde bulunarak çalışmalarını sürdürmüştür. Anadolu topraklarında yaşayan Tahtacıların dini ve kültürel kimliklerini doğru bir biçimde ortaya koyma çabası, yerli araştırmacıların amacı haline gelmiştir (Sarısır, 2012: 74).

Tahtacı kelimesine, yazılı kaynaklarda, Osmanlı tapu tahrir* defterlerinde ve arşivlerinde “Cemaat-i Tahtacıyan” şeklinde 16. asırdan itibaren rastlanmaktadır. 16. yüzyıldan önce Anadolu’da “Ağaç-Eri” kavramı kullanılmaktadır ve bu kavram Sümer (1962), Çağatay (1970), Fığlalı (1981), ve Birdoğan’a (1995) göre 16. yüzyılda “Cemaat-i Tahtacıyan”a dönüşmüş ve ardından bu yüzyıldan sonra “Ağaç-Eriler” “Tahtacı” olarak isimlendirilmiştir (akt. Engin, 1998: 58-59). Tahtacıların ataları “Ağaç-Eri” olarak tanımlanmaktadır ve kavram ağaç işi ile uğraşan “er”den gelmektedir.

Tahtacıların tarihi kökenleri hakkında sorular sorulduğunda alınan cevap ortak bir biçimde Horasan olarak kaydedilmiştir. Burada Türklerin Anadolu’ya göç etme süreçleri etkin bir rol oynamaktadır. Göçler esnasında kullanılan yollardan olan Yunan-Helen ve Hint düşüncesinin hâkim olduğu Horasan bölgesi Türkmen toplulukların yoğunluklu olarak yaşadığı bir alandır. Tahtacıların bu bölgeden geldiği kabul edilmektedir. Horasan’dan önceki tarihin bilinmemesi, onların kökenlerinin ne olduğuna ilişkin çeşitli soruları beraberinde getirmiştir. Haklarında hangi boya ait oldukları, hangi etnik kökenden geldikleri gibi soruları beraberinde getirmiştir. Tahtacılar, Osmanlı döneminde “Ağaçeri” ismi verilen topluluğun devamı olmakla beraber tarihsel köken olarak Oğuzlardan ayrı bir Türk boyu mu, Oğuz boyları ile diğer Türk topluluklarının oluşturduğu bir topluluk mu, yoksa sadece Oğuz boylarından biri mi olduğu hala tartışma konusudur (Yılmaz, 1948: 11). Türkiye’de yoğunluklu olarak Güney ve Ege kesimlerinde; Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Isparta, Muğla, İzmir, Denizli ve Gaziantep şehirlerinde yaşamaktadırlar. Tahtacı köylerinin sayısı azdır ve kozmopolit yapısı sebebiyle kentlerde mekânsal yoğunlaşma göstermemektedirler (Sarısır, 2012: 75).

3 Tahtacı “Ağaçeri” Kimliği

Tahtacılar Anadolu’da genelde ormanlık alanlarda yaşamlarını sürdüren ve geçimlerini ağaç işçiliği ile kazanan özgün Türk topluluklarından biridir. Yaptıkları iş sebebiyle yaşam yerleri ormanlara yakın yerler olmuş, bu sebeple merkeze uzak kalmış ve kendi kültürel dokularını uzun yıllar muhafaza edebilmişlerdir. Dini ve kültürel pratiklerini ormanda yerine getirmiş ve doğa ile aralarında bir bağ kurma imkânı bulmuşlardır.

Tahtacılar, yazılı kaynaklara sahip olmadıkları için kültürlerini sözlü kültür ile aktarmaktadırlar. Yazılı kültürden yoksun olmaları, Tahtacıların inanış ve uygulamalarının tespit edilebilmesi için saha araştırmasını zorunlu kılmaktadır. Kapalı ve izole bir yaşama sahip olmaları, farklı topluluklar ile fazla etkileşimde bulunmamaları ve evlilik gibi kurumları kendi içlerinde gerçekleştirmeleri sayesinde kültür muhafaza edilebilmiştir (Eliade, 1990: 57-58). Tahtacıların şehir merkezi ile ilişkileri zayıf olmasına rağmen kendi toplumlarını muhafaza etme alışkanlıkları, küreselleşme gibi faktörlerin etkisi ile farklı görünlümlere sahip olmuş ve yeniden anlamlandırılmaya ihtiyaç duymuştur.

Tahtacıların kimliklerini açıklamada inanç pratikleri önemli bir yer tutmaktadır. Horasan’dan göç ettikten sonra yerleştikleri Anadolu bölgesinde yer alan diğer mezhep toplulukları haricinde Alevilik içerisinde de farklı ritüel ve eylemlerde bulunurlar. Etnik köken olarak Türk, inanç açısından Müslüman’dırlar. Kendi ocakları* vardır ve bireyler o ocaklara mensuptur (Selçuk, 2008: 26).

* Osmanlı Devleti’nde yeni fethedilen yerlerin tespit edilip kaydedilmesine tahrir, bu verilerin yer aldığı deftere ise tapu tahrir ismi verilir.

* Tahtacılar kendi kültürel ve inanç pratiklerine sahip olmasıyla bilinen, belli öğretiler ekseninde hayatlarını şekillendiren topluluklar olması nedeniyle, mensup oldukları ocaklar onların kimlikleri hakkında bilgi edinmeyi sağlamaktadır. Tahtacılar Hacı Bektaşî ocağını tanımazlar ve her birinin ayrı ocakları vardır. Tahtacıların kendilerine ait bağımsız iki “Dede Ocağı” olan ve birisi İzmir-Narlıdere de bulunan “Yaninyatır Ocağı” diğeri de “Hacı Emirli Ocağı”dır. Tahtacı aşiretlerinden Çobanlı, Çaylak, Sivrikülahlı, Cingöz, Üsküdarlı, Enseli, Ala Abalı, Çiğili, Mazıcı, Kâhyalı, Gökçeli ve Nacarlı grupları Yaninyatır Dede Ocağına bağlıdır. Şehepli, Kabakçı ve Aydınli

4 Tahtacı Nüfusu ve Demografik Yapısı

Türkiye’de yaşayan Tahtacının nüfusuna ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Tahtacılar üzerine araştırma yapan bazı araştırmacılar konuyla ilgili tahminlerini paylaşmaktadırlar (Atalay, 2018: 33). Tahminler örneklendirilecek olursa; Bal’a (1997: 24) göre bazı araştırmalarda Tahtacı nüfusu 100 bin olarak ifade edilmiş, bazılarında ise sadece hane sayısı verilip, 20 bin olarak belirlenmiştir. Bu veriler 1920 ve 1930’lu yıllara ait kaynaklarda yer almaktadır. Günümüzde ise topluluğun nüfusu yaklaşık olarak hane sayısı 40-50 bin olarak gösterilmektedir. Yörükân (2002) çalışmasında, Tahtacı dedelerinden aldığı bilgilere dayanarak Anadolu’da 20 bin Tahtacı hanesinin bulunduğunu ileri sürmektedir. Toros (1938) ise Toros’larda bulunan Tahtacılar üzerine yaptığı bir araştırmada, Türkiye genelindeki Tahtacı nüfusunun 100 bin olduğunu ifade etmiştir. Ülkütaşır (1968) makalesinde Tahtacıların 20 bin hane ve 100 bin nüfusa sahip olduklarını, Çağatay (1993) 1970’li yıllarda 45-50 bin haneden 300-400 bin kişi civarında olduğunu ileri sürmektedir (akt. Selçuk, 2008: 58-59). Tahtacıların nüfusu ile ilgili edinilen bilgiler yalnızca yerli ve yabancı araştırmacıların tahminlerinden ibarettir (Kolukırık, 2010: 89). Görüldüğü gibi Türkiye’deki Tahtacı nüfusuna ilişkin bilgiler tahmin ve varsayımlardan oluşmaktadır.

5 Araştırmanın Metodolojisi

Tahtacıların, geçmişten günümüze kültürlerini, geleneklerini, dini ritüellerini ve gündelik yaşam pratiklerinin ortaya çıkarılmasının hedeflendiği bu çalışma, nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Araştırma alanının belirlenmesinde Tahtacıların yoğunluklu olarak yaşadığı ve yapılan gözlemler sonucunda farklılaşan özellikler göstermesi beklenen Antalya ilinde bulunan Elmalı Akçaeniş Köyü ve Manavgat Gültepe Mahallesi tercih edilmiştir. Araştırma alanı olarak tercih edilen bu iki bölge Tahtacılarla özdeşleşmiş bir mekân özelliği taşımaktadır. Manavgat Gültepe Mahallesi’nin bölge halkı Tahtacı ve Yörüklerden oluşmaktadır. İl merkezine 81 km, ilçe merkezine 4 km uzaklıkta olan bu bölgede temel geçim kaynakları; tarım, hayvancılık ve turizmdir. Mahallede tepeden aşağı doğru bir yerleşim vardır. Mahallenin tepe kısmında Tahtacılar, aşağı kısmında ise Yörükler yaşamaktadır. Mahallede de yaşayan Tahtacılar Yanınyatır Ocağı’na bağlıdır. Bölge halkının kadın nüfusu 1013, erkek nüfusu 1092’dir. Elmalı Akçaeniş Köyü’nde bölge halkının çoğu Yanınyatır Ocağı’na mensup olan Tahtacılarıdır. Bir kısmı ise Bektaşî’dir. Antalya il merkezine 120 km, ilçe merkezine 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Nüfusun 405’i kadın 378’i erkektir. Köy düzlük bir alanda yer almaktadır. Evler birbirlerine yan yana olacak şekilde konumlanmıştır.

Veri toplama tekniği olarak sosyal bilimlerde en çok kullanılan katılımcı gözlem* ve derinlemesine mülakat* teknikleri kullanılarak, örneklem sahasındaki katılımcıların eylemleri, davranışları ve ritüelleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sorgu alanı çerçevesinde Ocak 2020-Temmuz 2020 tarihleri arasında katılımcılarla mülakatlar yapılmış ve elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri açısından her iki çalışma sahasından toplamda 30

aşiretleri de Hacı Emirli Ocağına bağlıdır. Üsküdarlı aşiretinden bir grup da Hacı Emirli Ocağına dâhildir. Yanınyatır ve Hacı Emirli Ocakları aynı zamanda Tahtacı dedelerinin mensubu oldukları sülalelerdir. Bu iki sülaleden olmayan Alevi Dedeler, Tahtacılar dedelik yapamamaktadırlar (Yörükân, 2002: 9-71). Tahtacı Ocakları olarak kabul edilen Yanınyatır ve Hacı Emirli ocağı aynı zamanda soy özelliği taşır. Ocakta yetişen dedeler bu soydan gelmektedir. Tahtacılar Ocakta yetişmeyen dedeleri kabul etmezler (Çıblak, 2000: 41). Dedenin hem dini hem de toplumsal rolleri vardır ve otoritesi buradaki dayanaklardan kaynaklanmaktadır.

* Katılımcı gözlem tekniği araştırmacının araştırma grubuna bizzat katılarak gerçekleştirmiş olduğu tekniktir ve grubun yaşantısına dâhil olarak gerçekleştirilir. Araştırmacı bölgede bir süre kalarak, kendini grubun üyesi olarak kabul ettirdikten sonra gözlemci konumunda yerini alır. Bu şekilde hem gruba dâhil olur hem de sağlıklı veriler elde edebilir (Çakır, 2006: 199-200).

* Mülakat tekniği geniş bir uygulama imkânı sunmaktadır. Araştırma alanını sınırlandırmaz ve karmaşık davranışları anlamada yardımcı olur. Burada insan deneyimleri önemli bir yer tutar. Bireylerin gerçekliği nasıl anlamlandırdığı, tanımlamaları ve gerçekliği inşa ediş biçimlerini ortaya çıkarmada kullanılan mülakat tekniği yorumlamaya uygun veriler sağlar (Punch,2005:169).

kişi ile mülakatlar yapılmış, bunun haricinde ev, sokak, kahvehane ve etkinlik alanlarında katılımcı gözlem tekniği aracılığıyla veriler toplanmıştır. Elmalı Akçaeniş Köyü katılımcılarının 8'i erkek 7'si kadın ve Manavgat Gültepe Mahallesi katılımcılarının 10'u erkek 5'i kadın katılımcıdır. Yaş dağılımı özellikleri açısından Elmalı Akçaeniş Köyü 65 yaş ve üzeri 1, 50-64 yaş arası 3, 35-49 yaş arası 7, 34-18 yaş arası 4 katılımcı ile Manavgat Gültepe Mahallesi ise 50-64 yaş arası 1, 35-49 yaş arası 5, 34-18 yaş arası 9 katılımcı ile mülakatlar tamamlanmıştır. Katılımcıların Elmalı Akçaeniş Köyü'nden 3'ü okuryazar olmayan, 5'i okuryazar, 3'ü ilkokul mezunudur. Manavgat Gültepe Mahallesi katılımcılarının 2'si okuryazar olmayan, 3'ü okuryazar, 4'ü ilkokul, 2'si lise, 1'i üniversite ve 1'i yüksekokul mezunudur. Katılımcıların meslek grupları; Elmalı Akçaeniş Köyü katılımcılarının 7'si gündelikçi, 3'ü işçi/aylıkçı, 2'si ev hanımı, 2'si emekli ve 1 katılımcı işsizdir. Manavgat Gültepe Mahallesi katılımcılarının 4'ü işçi/aylıkçı, 5'i turizm, 2'si gündelikçi, 1'i ev hanımı, 1'i garson, 1'i öğrenci ve 1 katılımcı emeklidir. Mülakatlar neticesinde elde edilen veriler araştırma soruları bağlamında kategorileştirilerek sosyolojik bağlamda yorumlanmıştır. Katılımcılar çalışma esnasında karışıklık olmaması için Elmalı Akçaeniş Köyü K1'den K15'e kadar, Manavgat Gültepe Mahallesi ise G1'den G15'e kadar kodlanmıştır.

6 Bulguların Değerlendirilmesi

6.1 Tahtacı Kimliğinin Dönüşümü

Kimlik kavramı bireyin kim olduğu sorusuna verdiği yanıtla ilişkilidir. İçinde yaşanan grubun tanımlanmasında toplumsal, kültürel ve kolektif bakış açısına ihtiyaç duyar (Dalbay, 2018: 174). Kimlik terimi, psiko-sosyal bir fenomen olarak "ego" (ben) ve aynı zamanda kolektif "aidiyet duygusu" ya da "ruh" ile doğrudan referanslı olduğu kadar sosyolojik bakımdan toplumsal yapı ve bütünleşme olguları ile de doğrudan alakalıdır. Bu açıdan bakıldığında statik ya da en azından statükocu bir anlam ve görünümü akla getirmekte olup, gerçekte bu durum kimlik olgusundaki süreklilik kavramı ile alakalıdır ve karşılık olarak, tarihi perspektiften o, dinamik bir mahiyeti yerine getirmekte, bu bakımdan da toplumsal değişme olgu ve süreçleri ile ilişkili görünmektedir (Günay, 2005: 419). Bireyin kimliğini tanımlaması, hangi kültürel topluluğa ait olduğunu yansıtan en önemli bulgulardan bir tanesidir. "Tahtacı" denildiğinde de aidiyet açısından kültürel bir topluluk işaret edilmektedir.

Tahta ve ağaç işi ile uğraşanlara Tahtacı denir. Bizler eskiden ormanlarda yaşayıp, ağaç kesip çalışan bir halkız. (K5)

Bizler aslen Türkmen'iz. Orman işçiliği de denir tahtacılığa başka yerlerde (...) Biz Aleviyiz aynı zamanda. Tahtacı bizlerin ismi olmuş. Ha nerden gelmiş bu isim? Elbette işçilikten gelmiş. Eskiden sadece bizim büyüklerimiz yaparmış bu işi. (G1)

Bir tek biz kaldık tahtacılık yapmış olan. Bizden sonrakiler bilmeyecek. Benim çocuklarım çok küçükken gördü ama bir meslek olarak yapmadılar hiç. (K6)

Bize buralarda hep Tahtacı diyorlar. Biz hiç ormanda kalmadık. Yapmadım yani tahtacılık. Annem ve babam yapmış. Ben ormanda doğmuşum. Çok söylemeyiz öyle Tahtacıym ya da Aleviyim diye. (...) Hatırlamam bile o zamanları. İllaki söyleyeceksem kim diye sorulursa Tahtacıym Aleviyim derim. (G3)

Alan gözlemleri sonucunda Manavgat Gültepe Mahallesi'nde yaşayan Tahtacılar bölgeleri gereği turizm işine yöneldikleri için Tahtacılık dönemine yönelik pek fazla bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Genellikle orta yaş ve üstü grupta yer alan aile büyükleri yerleşik yaşama geçmeden önce Tahtacılık işiyle uğraşmış olmakla birlikte günümüzde bu mesleği devam ettiremedikleri görülmektedir. Aynı zamanda günümüzde orta yaş ve genç yaş grubu da farklı işlerden geçimini sağlamaktadır. Elmalı Akçaeniş Köyü katılımcıları ise dönem hakkında daha fazla bilgiye sahiptir. Her iki bölge halkı için tahtacılık işini yapmış son nesildir denilebilir. Bireyler Tahtacılık işi yapmasa dahi kendini Tahtacı olarak tanımlamaktadır. İnanış olarak Alevi olduğunu bütün katılımcılar dile getirmiştir. Katılımcılar Aleviliğin bir inanış, Tahtacılığın ise meslekten kaynaklı bir kültür olduğu yönünde açıklamalarda bulunmuştur.

6.2 Anlatılarda Tahtacılık Mesleği Algısı

Tahtacılık mesleğinin pek çok zorlukları ve riskinin olması bireylerin bu işi terk etmelerinin nedenlerinden biri olarak ifade edilmiştir. Herhangi bir sosyal güvencenin olmaması ise en önemli problem olarak kabul edilmektedir. İşin tehlikeli olması, can güvenliğinin olmaması, ormanlarda yaşam koşullarının zor oluşu, eğitim, sağlık gibi hizmetlerin yetersiz olması, bireylerin kurumlara uzak kalışı ve aile olarak çalışmanın gerekliliği gibi unsurlar bu zorluklar arasında sayılabilir niteliktedir.

Şekil 1. Anlatılarda Tahtacılık Mesleği Algısı

Tahtacılık mesleği temelinde ağır bir iş yükü demektir. (...) Gelir olarak işini iyi yaparsan güzel de kazanıyorsun orada problem yok ama senden alıp götürdüğünü karşılamıyor ki kazandığın. (...) ama şimdi diyelim ki o ağacı keserken ağaç ayağına düştü. Ne yapacaksın? Hastane yok, doktor yok. Hastane varsa da uzakta var nasıl gideceksin? (...) Tabi bakınca meslek zor, şimdi yapmaya kalksan mümkün değil altından kalkamazsın. Onun için bakılınca şehirde daha kolay görünen işler var. Beynin yoruluyor belki ama en azından sağlığına bir şey olsa hastane hemen yakında. (G15)

Biri hastaneye gittiği zaman masrafları kendisi karşılamak durumundaydı. Hastanelerde kalmak çok pahalıdır. İş zaten riskli yani her an bir yerin kesilebilir, kopabilir ya da düşebilirsiniz. (G6)

Sigortan yok, bir yerine bir şey olsa ne doktor ne hastane. Çaputları sarardık yaralarımıza. Vücutumuz bile çöktü. Şimdi başka yerde iş yapayım diyorsun, gücün yetmiyor ki (...) Burada musluktan su akıyor. Orada taşıma su ile yaşamaya çalışırdık. Yastığımı yorganımı al git. Hepsi yük. İş bitince geri gel yine yük. (K12)

Sigortası yok tahtacılığın. Ölen öldüğü ile kalıyor. Kaç kişi bacağını kolunu kaybetti, kaç genci ağaçların dibine gömdük bilen yok. Şimdi eskisi gibi değilmiş ama olmasa ne olur. Artık iş ormanda değil şehirde, turizmde ya da hizmette. (K9)

Katılımcıların ifadeleriyle değerlendirildiğinde Tahtacılık mesleği kazanç açısından iyi olsa da özellikle sağlık hizmetinden uzak kalınması toplum içerisinde kendi çözümlerinin üretilmesine neden olmuştur. Mesleğin zorlukları günümüzde bu geçim kaynağının tercih edilmeme sebeplerindedir. Farklı meslek kollarının fiziksel anlamda iş yükünün ağır olmaması bu işleri daha cazip hale getirmiş ve bireylerin yönelmesine neden olmuştur. Aynı zamanda şu an çalıştıkları iş kollarının bulunduğu mekânların sosyal hizmetlere ulaşım imkânını da barındırması katılımcıların yeni meslek kollarını tercih etme sebepleri arasındadır.

Tahtacıların günümüzde tercih ettiği meslek kolları yerleşim bölgelerine göre farklılıklar göstermektedir. Manavgat Gültepe Mahallesi'nde yaşayan Tahtacılar, bölgelerinin turizme yakın hizmet sektörü nedeniyle genellikle bu alanda çalışmaktadır. Otellerde ya da ilçe merkezinde çalışarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Ancak bu işler genellikle dönemlik olmakta, yalnızca yaz mevsiminde yoğun bir şekilde çalışma fırsatı elde etmektedirler. Elmalı Akçaeniz Köyü'nde yaşayan Tahtacılar çoğunlukla gündelikçi işlerde çalışmaktadır. Meyve toplama ya da bahçe işleri gibi günlük kazanç elde ettikleri işleri tercih etmektedirler.

6.3 Tahtacıların İnanç Sistemi ve Pratikleri

Sosyoloji açısından inanç sistemlerini anlama çabası din sosyolojisi bağlamında değerlendirilerek ele alınır. Günay'a (1996: 19-20) göre "toplumun ortaklaşa dini hayatının, din ve toplum münasebetleri ve bu münasebetlerden doğan etki ve tepkilerin ve dini grupların incelenmesi" şeklinde tanımlanabilir. Kutsal olanın nasıl adlandırıldığı, kutsallığının kaynağı ve kendilerinde tezahür eden yanlarını tespit etmek ve akabinde bunu anlamacı bir perspektif ile ele almak gerekmektedir.

Tahtacılar hem kültürel hem de inanç açısından kendine has özellikleri olması sebebiyle Anadolu'da yer alan diğer Alevi topluluklardan farklı değerlendirilir. Kutsalı anlamlandırma biçimleri yaşadıkları coğrafyanın ve gerçekleştirdikleri pratiklerin etkisiyle şekillenmiştir. Selçuk'un (2008: 65) Mersin'de yaşayan Tahtacılar üzerine yapmış olduğu çalışmasında, Tahtacıların düşüncesi açısından Allah, evreni yaratan, her şeyi bilen, affedici ve cezalandırıcı olan, ahrette insanları yargılayacak olandır şeklinde aktarılmıştır. İnsan ile nurunu paylaşan Allah, insanın yüzünde yansıma bulmuştur. Bu sebeple Tahtacılar günlük hayatlarında ve ibadetleri esnasında birbirlerinin yüzlerine bakarlar. Allah, insanlara Ali ve Cebrail vasıtasıyla ulaşır ve işlerini genellikle meleklerine yaptırır. Ali, Aleviler için oldukça önemli bir yere sahiptir. Allah'ın yardımcısı ve insanların yardımına koşandır. Bundan dolayı "yetiş ya Ali" şeklinde dualarını ederler. Saha anlatıları da bu inancı desteklemektedir.

Tahtacıların inanç sistemlerinde yer alan geçiş törenleri tarihinde önemli uygulamalar arasındadır. Doğum, evlenme ve ölüm statü olarak birinden diğerine geçmeyi temsil eder. Tahtacı Alevilikte yürünen yolda yerine getirilen gereklilikler kadar ritüeller de günlük yaşamda kültür açısından geniş bir konuma sahiptir. Bu ritüel ve pratiklerin uygulanma biçimi, bireyi bir sonraki aşamaya hazırlayan gelenekler ile bütüncül bir şekilde gerçekleştirilir. Tahtacılarda giriş ritüellerinden sayılabilecek ve inanç noktasında erkâna giriş olarak kabul gören ritüellerden biri ikrar vermedir. Bu ritüel aynı zamanda bireyin bir kimlik kazanmasını ve kendisini Alevilikte yola girmiş olarak tanımlamasını sağlamaktadır. Sosyolojik açıdan kültür ve kültürel kimliği açıklarken aralarında ilişkisel bir bütünlük olduğu söylenebilir. Kültür, bireyin doğadan koparak kendine ikinci bir alan yaratmasıyla sürece dâhilinde gelişir. Kimlik ise bir aidiyeti temsil eder. Birey bu kimliği almazsa içerisinde bulunduğu gruba dâhil olamaz (Bayart, 1999: 116). İkrar, bireyin gruba dâhil olabilmek için gereklilikleri yapacağına dair verdiği sözü ve bu kimliği almayı ifade eder. 18-21 yaş aralığında olan ve ergenlik çağına giren gençler dede vasıtasıyla tören içerisinde sözünü verir ve erkâna dâhil olur.

Tahtacılıkta geçiş ritüellerinden bir diğeri ise musahipliktir. Rivayetlerde Muhammed ve Ali'nin kardeş olduğu yer almaktadır. Alevilikte bu durum musahip olarak geçer (Erdoğan, 1993: 38). Musahip; kardeş, omuzdaş ve yol arkadaşı anlamlarına gelir. Sırt sırta vermek demektir. İki aile tam olarak kardeş ilan edilir ve ölünceye kadar bu bağ bozulmaz. Musahip olanlar ekmeklerini bölüşür ve düşkünlüklerini paylaşır. Birlik ve beraberlik içerisinde yaşayacaklarını, erkânın huzurunda dile getirirler. Dedenin yönetimi ile gerçekleştirilen bu tören neticesinde iki aile kardeş ilan edilir ve

birbirlerine güven konusunda kefil kabul edilir. Kan yolu ile oluşan kardeşlikte günah ya da sevabı bölüşmek yoktur. Musahiplikte ise günah ve sevap paylaşılır, çocuklar musahip aileyi kendi ailesi gibi görür, ekme ve cüzdan ortak kabul edilir (Dönmez, Balcı ve Çelik, 2019: 256).

Yaşadığı toplum içerisinde uygunsuz davranan ve normların dışına çıkan birey, diğerleriyle iletişim kurabilme hakkından mahrum edilir. İhmal ettiği bu tutum ve davranışı nedeniyle kaba tabirle toplumdan dışlanır. Bu toplumda yaşayan diğer bireyler açısından bir örnek teşkil eder ve nelere sebep olabileceğini anlamalarını sağlar (Goffman, 2018: 236). Kendi içlerinde sorunları çözme ve mahkeme kurma yoluna giden Tahtacılar cezalandırma yöntemine “Düşkünlük” demektedir. Düzeni sağlamada “düşkünlük” toplumsal adalet ve hukuk nezdinde önemli bir yere sahiptir (Kıyak, 2017: 2847). Düşkünlük toplumsal kurallara karşı suç işleme olarak adlandırılmaktadır. Hüküm verici kişi dede ve danışma heyetinde olan ceza konusunda dededen şefaht isteyen mürebberlerdir. Suç işleyen kişi, topluluğun içerisinde mecliste cezalandırılır. Erkan’a dâhil olmayan ve yola girmemiş kişi cezalandırılmaz. Burada esas alınan aidiyettir. Suçu kabul gören ve düşkün ilan edilen kimse topluluk içerisinde dede tarafından “yüzün kara olsun” denilerek ilan edilir. Toplumsal düzeni bozan suçlar ise hırsızlık yapmak, birini öldürmek, tarlada sınırda hak yemek, zina etmek, yalan söylemek ve eşlerine şiddet uygulamak gibi eylemler düşkünlük ile cezalandırılan suçlardır (Irmak ve Hamarat, 2018: 222-223).

Ölüm ise bireyin vardığı son noktadır ve pek çok toplumda çeşitli şekillerde anlamlandırılmaktadır. Kişi öldükten sonra geride kalan yakınları onun yasını tutmak adına farklı ritüeller gerçekleştirmektedir. Bu eylemleri gerek ölen kişi için gerekse inanç gereği yaratıcıya hizmet adına yapılabilmektedir. Tahtacılar için ölüm bir yer değiştirmedir. Sırası gelenin esas olan sonsuz âleme geçişidir. Bundan dolayıdır ki yöre de çok yaygın olarak “öldü” kavramının yerine “göçtü” ve “yürüdü” kavramlar kullanılmaktadır (Erden, 1995: 62).

Tahtacılar için ibadet etmek yaratıcı ve onun yarattığı her şey ile bağ kurma anlamına gelmektedir. İbadetleri esnasında kıyafetlerinden eylemlerine kadar gerçekleştirmiş oldukları ritüeller doğadan parçalar ve özellikler taşımaktadır. İbadetlerini kendi kutsal kitapları olarak kabul ettikleri Buyruk* ölçüsünde gerçekleştirdikleri kadar bu pratikleri Kuran ile de temellendirmektedirler. Aleviliğin en önemli töreni “cem”dir ve çok yönlü işlevleri vardır. Cem töreni Alevi toplum yaşamını belirleyen bir okul ve öğretilerdir. Bireyleri yargılayan ve denetleyen bir ahlak denetim kurumudur. Toplumda bireyleri kardeş yapan dayanışma örgütüdür. Tahtacılar da cem töreni uygulama zamanı Ali’nin doğum günü olarak anılan Cuma günü kabul edilir. Buna göre cuma akşamı diye adlandırılan perşembeyi cumaya bağlayan akşam yapılır. Cem törenlerini dede yönetir ve bu törenler kadın erkek beraber gerçekleştirilir. Törenler genellikle cemevinde yapılır (Erdoğan, 1993: 40). Cem törenlerinde dede herkesi görebileceği bir yerde konumlanmaktadır. Bu sayede herkes ile yüz yüze bakabilmekte ve töreni yönetebilmektedir. Dedenin oturduğu alana “dedenin postu” adı verilmektedir. Törenler esnasında semah dönülür. Tahtacılar için semah bir ibadet şeklidir ve sadece cem törenlerinde yapılır. Dünyadaki her şeyin ibadet amacıyla dönüyor olduğu inancıyla, törenlerde bireyler musahipleriyle beraber semah dönerler (Odyakmaz, 1988: 179-180). Cem törenlerine aralarında küslük olan bireyler giremez. Küs olunan kimse varsa, kişi başka bir güruha katılarak ibadetini gerçekleştirebilir. Aynı erkân içerisinde küslük kabul edilmez. Bu sebeple cem töreni başlamadan önce kişiler hakkında “davacı olan var mı?” sorusu sorulur. Eğer var ise kişi “davacıyım” demek zorundadır. Konu törenden önce tartışılır ve çözüme kavuşturulmaya çalışılır.

Türk inanışların kurban ibadet ve uygulanış biçimi açısından ritüellerde önemli bir yer tutar. Yaratıcı ile kurulmak istenen bağlarda sıklıkla kullanılır. Kutsal kabul edilen mekânların ziyaretleri esnasında da kurban kesilir (Gündüzöz, 2015: 91-141). Saha anlatılarına göre Tahtacılar arasında çoğunlukla kurbandsız herhangi bir dini pratiğe rastlanmamaktadır. Sünnilerden farklı olarak horoz da kurbandan sayılmaktadır ve Tahtacılar arasında horoza “Cebrail” denmektedir. Tahtacılar ormana

* Buyruk, uygulama biçimi açısından yol gösterici kitap olma özelliğini taşımaktadır (Selçuk, 2008: 53).

gitmeden önce kurban kesmektedir. Buna “pay kurbanı” adı verilir. Kurban kesilmeden önceki gece kurbanın ayaklarına ve başına kına yakma âdeti uygulanmayan pratikler arasındadır. Ölümünden sonra kesilen kurbanı “can aşı” denir. Musahiplik ve öz ayırma gibi törenlerde de kurban kesilir. Kesilecek kurbanın özellik açısından sakat ve dişi olmaması gerekir. Dişilerin gebelik riski vardır. Bu sebeple yalnızca erkek hayvanlar kurban olarak kesilir. Kesilen kurbanın kemikleri parçalanmaz ve hiçbir parçasını israf etmemek gerekmektedir. Kurbanın kanı muhakkak toprağa gömülür. Kemikler yaşanan yerden uzakta bir toprağa bütün bir şekilde gömülür. Doğada yaşayan başka canlıların gelip kemikleri bulması ve tüketmesi beklenir. Ayrıca temizlik için de bu eylem gerçekleştirilmektedir. Duasız kurban kesimi kabul edilmemektedir.

Kurban kesmek dinimizde yer alır. Kurbanın başını erkekler keser. Eğer dede buradaysa duasını dede eder o şekilde kesilir. Törenlerde kesilen kurbanların duasını mürebbi de yapabilir. Kanı muhakkak toprağa sızdırılır. Biz de insan da hayvanda toprağa koyulduğunda buna sızdırmak denir. Çünkü o artık doğa ile bütünleşmiştir. (G4)

Tahtacıların dönemsel olarak tuttıkları oruçlar vardır. Bunlar Hızır orucu ve Muharrem orucudur. Hızır orucu üç gün tutulur ve inanç temeli Nuh Tufanı’na dayandırılmaktadır. Oruç boyunca su içmez ve et yemezler. Katılımcıların anlatılarıyla köylerde yaşayan Tahtacılar bu orucu tutma gayretinde olduklarını, şehir merkezinde çalışan Tahtacılar ise çalışma mekânları gereği gereklilikleri tam anlamıyla yerine getiremediklerini ifade etmiştir. Mekânın değişmesi sonucunda mekân ile ilişkisi kesilen ya da azalan bireyler, dini pratiklerini tam anlamıyla gerçekleştirememektedir. Katılımcıların anlatılarıyla oruca niyet:

Er Hak Muhammed Ali aşkına,

Kerbela’da susuz düşenlerin yüzü hürmetine

Muharrem orucu tutmaya niyet ettim

Kabul eyle Ya Rabbim! şeklindedir.

İslamiyet, esas itibarıyla mevcut olan bir şehirselleşmiş yapının üzerine kurulmuş bir yapıdır, fakat bu şehirselleşmiş yapı gelişmemiş olduğu için dinin birleştirici rolü burada her zamankinden daha kuvvetli olmuştur (Mardin, 2017: 68). Toplumsal hayat içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler dini temelli olduğu takdirde kolektif bilincin artmasına ve toplumsal bağların artmasına yardımcı olmaktadır. Tahtacılar arasında yapılan eylemler, birlikte gerçekleştirilmektedir ve paylaşımcılık ön plandadır. Böylelikle sosyal bağlarını güçlendirmiş olurlar (Erden, 1995: 62). Bu anlamda aşure yapımı ve dağıtımını Tahtacılar için bahsi geçen sosyal kaynaşmanın ve birleştiriciliğin önemli parçalarından biridir. Tahtacılar arasında aşureye “aşır çorbası” adı verilir. Nuh Peygamberden kalan bir gelenek özelliği taşımaktadır.

Eskiden cemevinde ya da meydanda yapılırdı aşure. Herkes bir malzeme getirirdi katılırdı koca kazanlar ile pişirdi. Şimdi tabii nadir de olsa yapılıyor. Artık evlerinde yapmaya başladılar. Sonra dağıtıyorlar yakınlarına ya da yapıp misafir çağırıyorlar. Aşurenin de muhakkak duası edilir. Zaten yaptığımız şeylerde hem dua hem paylaşmak vardır. (K10)

Bizde aşure evlerde yapılır. Eskiden sanırım toplanıp yapıyorlardı ama şimdi evde yapıp komşulara dağıtılıyor. (G5)

Her iki çalışma sahasında da aşure yapımı devam etmektedir. Değişen yönü ise eskiden meydanlarda kalabalık şekilde yapılan ve dedenin de bölgede olduğu zaman yapılan bu etkinliğin günümüzde evlerde bireysel olarak gerçekleştirilip ziyaretler halinde devam etmesidir. Tahtacılar artık dedenin bölgeyi ziyaretini beklememekte, aşure zamanı geldiğinde birbirlerini ziyaret ederek pratiklerini yerine getirmektedir. Burada esas amaç yapılan aş için dua edip hem dini hem de toplumsal paylaşımın gerçekleştirilmesidir.

6.4 Tahtacıların Gündelik Hayat Pratikleri

Sosyal alanda çalışma yapan araştırmacılar çalışma alanlarında ortaya koymaya çalıştıkları davranışı anlamada gündelik hayatta gözlemlenebilen durumları göz ardı etmez ve bunları önemli bir unsur olarak değerlendirir (Giddens, 2019: 75). Bu durumdan hareketle Tahtacıların gündelik hayat pratikleri kendi söylemleri ve elde edilen gözlem bulguları temelinde değerlendirilmiştir. Manavgat Gültepe Mahallesi'nde yaşayan Tahtacılar Sünniler ile birlikte dayanışma ve iletişim içerisinde. Ortak mekânları paylaşmaktadırlar. Burada uyum süreci çok daha yumuşak bir şekilde gerçekleşmiştir. İbadet ve kurban gibi ritüellerde çoğunlukla farklı hareket etmektedirler. Katılımcılar, Sünniler ile birlikte yaşamayı problem olarak görmemektedirler. Elmalı Akçaeniş Köyü Tahtacıları ise köyde hane olarak az sayıda olan Bektaşî haneler ile bir arada yaşamaktadırlar. Köy 3 km uzaklıkta yer alan Teke Köyü Bektaşî'dir. Karşılıklı ilişkiler birbirlerini ismen tanıma seviyesindedir. Köyde Sünni olan kimse bulunmamakta ve dışa kapalı bir yapıya sahiptir.

Ormanlarda birlik vardı. Herkes herkesi tanır bilirdi. Kurallar daha keskindi. (...) Akşamları hep beraber otururduk. Mengi oynardık, Perşembe günleri cem ederdik. Şimdi günde gündelik işçiliğe gider olduk. Ağaç dökeriz, meyvesini toptancıya veririz. Ondan gayri kahvehaneye gideriz. Orada hep beraber yine otururuz. (K11)

Katılımcıların anlatıları ve Elmalı Akçaeniş Köyü'ne yönelik sosyal ilişkiler ele alındığında daha güçlü bağları olduğunu söylemek mümkündür. Ormanlarda sahip oldukları bağları günümüzde yerleşik hayata taşıyabilmiş ender topluluklardandır. Bu durum bir örnek ile açıklanacak olursa köyde kadınlar birbirlerinin evinde hangi gıdanın ya da bir ihtiyacın eksik olduğunu bilmekte ve bu eksikleri paylaşarak gidermeye çalışmaktadır. Birinin evine misafir gelirse diğerleri yiyecek bir şeyler hazırlayıp ikram olarak sunmaktadır. Katılımcının ifade ettiği gibi kahvehanelerde kadın erkek beraber oturumaktadırlar. Kadınlar yazın kahvehanelerde dondurma satarak gelir elde etmektedir. Erkekler akşamları bazı mekânlarda toplanıp oyunlar oynayıp eğlenmektedir. Manavgat Gültepe Mahallesi içerisinde dayanışma unsurlarının dini pratikler ile güçlendirilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir. Dönemlik çalışmak durumunda kalan halk her zaman birlikte zaman birlikte vakit geçirememekte ve paylaşımlarda bulunamamaktadır. Tahtacılık mesleğini erken dönemde bırakanlar için bu yapı daha da çözülmüş bir haldedir. Haneler arası komşuluk ilişkileri devam etse de çalışma dönemlerinde kopukluklar meydana gelmektedir. Katılımcıların anlatılarına göre bölge halkının Sünni halk ile birlikte yaşıyor olması ilk başlarda onların kendi içlerine kapanmalarına neden olsa da zamanla bu durum birbirlerine uyum sağlamalarıyla sonuçlanmıştır. Tahtacılar ve bölgede yaşayan Sünni halk arasında komşuluk ilişkileri kısa sohbetler ile sınırlı düzeydedir. İbadetleri ve kendi geleneklerinde yer alan pratikleri yerine getirecekleri zaman Tahtacılar kısmen de olsa bir araya gelebilmektedir. Birbirlerini korumakta ve gözetlemektedirler.

7 Sonuç

Tahtacılar tarihi ve etnik kökene sahip, Anadolu Aleviliği içerisinde yer alan ve kendilerini Türkmen olarak tanımlayan topluluklardır. Araştırma çerçevesinde değerlendirildiğinde, tamamen yerleşik hayata geçmeleri ve tahtacılık mesleğini artık icra etmemeleri topluluğun kültürel, ekonomik ve inanç pratiklerinin dönüşmesine neden olmuştur. Eskisi kadar kapalı bir biçimde yaşamayan Tahtacıların meslek kollarının farklılaşması ile şehir merkezlerine doğru gerçekleşen göçlerle beraber geleneksel yapısının çözülmesi ile sonuçlanmıştır. Eskiden tahtacılık yapan bireyler için, eğitim seviyelerinin düşük olması ve tahtacılık mesleğinin yıpratıcı bir iş olması sebebiyle günümüzde daha az nitelik gerektiren mesleklerde çalışmak durumunda kalmışlardır. Elmalı Akçaeniş Köyü katılımcıları genellikle gündelik işlerde çalışarak gelir elde ederken Manavgat Gültepe Mahallesi katılımcıları buldukları bölge gereği turizme yönelmiştir. Kimlik açısından mesleği icra etmeyen bireyler bile kendilerini "Tahtacı" olarak tanımlamaya devam etmektedirler. Bu tanım yalnızca sembolik düzeyde kalmakta ve onların hangi inanç ve kültür grubuna ait olduklarına işaret etmektedir. Ayrıca Tahtacıların kendi topluluklarına yönelik aidiyetlerini pekiştirmek için yolun gereklilikleri olan ikrar ve musahip olma gibi pratikleri yerine getirme şartları göçebelik dönemlerinde olduğu gibi sıklıkla uygulanmamaktadır. Birleştirici ve hatırlatıcı rol üstlenen dini

lider statüsündeki dedelerin sayısının azlığı ve bölgelere yönelik ziyaretlerin azalması da çözümleri hızlandıran unsurlardandır. Dedelerin bölge ziyaretlerinde bulunmamaları düşkünlük gibi ceza meclislerinin kurulmamasına ve toplumsal kontrol mekanizmasının zayıflamasına neden olmuştur. İbadet pratiklerini kendi erkânları ile gerçekleştiren Tahtacılar için şehir merkezinde iş dolayısıyla yaşama zorunlulukları bölgeye erişimlerini zorlaştırmış ve pratiklerini sıklıkla yerine getiremez olmuşlardır. Tahtacılar yaşadıkları sorunları kendileri çözmeye çalışmış ve bu nedenle ilerleyen süreçte meydana gelebilecek problemler öngörülemediği. Bu durum onların kültürel kimliklerinden uzaklaşarak yeni kimlikler edinmeleriyle sonuçlanmıştır. Hizmetlerden yeterince yararlanamamaları mekânsal dönüşümler ile sonuçlansa da bunun temel sebebi eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin şehir merkezlerinde yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Tahtacılar açısından kültür ve kimliğin sürekliliğinin ve temsiliyeti için bir arada yaşama yani ortak mekân paylaşma, toplumsal ilişkilerin, dini pratiklerin, dayanışma ve paylaşılabilirliği açısından önemli bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Atalay, B. (2018). Bektaşilik ve Edebiyatı. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayınları.
- Bal, H. (1997). Sosyolojik Açıdan Alevi-Sünni Farklılaşması ve Bütünleşmesi. İstanbul: Ant Yayınları.
- Bayart, F. (1999). Kimlik Yanılsaması. İstanbul: Metis Yayınları.
- Birdoğan, N. (1995). "Tahtacıların Dünü" I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı: Tahtacılar Sempozyumu Bildirileri. 26-27 Nisan 1993, Antalya, s. 9-30.
- Çakır, S. (2006). Toplumsal Bilimlerde Yeni Yöntem Anlayışı ve Temel Yaklaşımlar. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Çıblak, N. (2000). İçel Tahtacı Kültüründe Terim, Kavram ve Adlar Üzerine Bir Deneme. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Dalbay, R. S. (2018). "Kimlik" ve "Toplumsal Kimlik" Kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:31, s.61-76.
- Dönmez, M, Balcı, S. ve Çelik, H. (2019). Alevilikte Musahiplik Erkanı ve Bu Erkanın Uygulamasındaki Yaş ile İlgili Genel Değerlendirmeler. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7: 255-263.
- Eliade, M. (1990). Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Engin, İ. (1998). Tahtacılar, Tahtacı Kimliğine ve Demografisine Giriş. İstanbul: Ant Yayınları.
- Erden, A. (1995). Tahtacıların Günümüz Kültürel Yapılarından İzlenimler. I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı: Tahtacılar, Sempozyum, 26-27 Nisan 1993, Antalya, s. 53-66.
- Erdoğan, K. (1993). Alevilik Bektaşilik. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Giddens, A. (2019). Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Bir Eleştirisi. Sentez Yayıncılık.
- Goffman, E. (2018). Toplum İçinde Davranmak: Etkileşimlerin Sosyal Düzenine Dair Açıklamalar. Ankara: Heretik Basın Yayın.
- Günay, Ü. (1996). Din Sosyolojisi Dersleri. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Basımevi.
- Günay, Ü. (2005). Din Sosyolojisi. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Gündüzöz, G. (2015). Bektaşi Kültüründe Yemek Motifi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

- Irmak, Y. ve Hamarat, H. (2018). Bingöl Aleviliğinde Dedelik Musahiplik Düşkünlük ve Cem. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:15, s. 211-232.
- Kıyak, A. (2017). Anadolu Aleviliğindeki “Düşkünlük” Cezasının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S: 4: s. 2847-2864.
- Kolukırcık, S. (2010). Mekân, Kültür ve Kimlik: Isparta Tahtacılarında Mekânın Sosyal Anlamı. Zeitschrift für die Welt der Türken, Vol.2, No:2, s: 87-100.
- Mardin, Ş. (2017). Din ve İdeoloji. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Odyakmaz, A.N. (1988). Bektaşilik Mevlevilik Masonluk. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Punch. K.F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Sarısrı, S. (2012). İttihat ve Terakki Dönemi Tahtacı Araştırmaları: Niyazi Bey ve Adana Bölgesi Tahtacıları. Konya: Kömen Yayınları.
- Selçuk, A. (2008). Ağaçeri Türkmenleri: Tahtacılar. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yetişen, R. (1986). Tahtacı Aşiretleri. İzmir: Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık Web Ofset Tesisleri.
- Yılmaz, A. (1948). Tahtacılar da Gelenekler. Ankara: Ulus Basımevi.
- Yörükkan, Y. Z. (2002). Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kaynak Gösterimi / Cite This Article

APA:

Şenyayla, G. (2020). Tahtacı Toplulukları Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 1(1), 42-53.

Şenyayla, G. (2020). A Research on Tahtacı Communities: Case of Antalya. *Journal of Sociological Context*, 1(1), 42-53.

MLA:

Şenyayla, Gamze. “Tahtacı Toplulukları Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği.” *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, c. 1, s. 1, 2020, ss. 42-53.

Şenyayla, Gamze. “A Research on Tahtacı Communities: Case of Antalya.” *Journal of Sociological Context*, v. 1, i. 1, 2020, pp. 42-53.

Chicago:

Şenyayla, Gamze. “Tahtacı Toplulukları Üzerine Bir Araştırma: Antalya İli Örneği.” *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 1, s. 1 (2020): 42-53.

Şenyayla, Gamze. “A Research on Tahtacı Communities: Case of Antalya.” *Journal of Sociological Context* 1, i. 1 (2020): 42-53.